

Dejiny štátu a práva na území Československa v období kapitalizmu, I., 1848 – 1918, Bratislava SAV 1971, 447 str.; II, 1918 – 1945, Bratislava SAV 1973, 782 str.

Československá právní historie dosud neměla mimo vysokoškolských učebních pomůcek, z nichž prvé místo zaujímá Vaněčkova učebnice,^{x)} ucelené marxistické zpracování dějin kapitalismu u nás. O to vítanější je vydání "Dejin" vydavatelstvem SAV.

Obsáhlé, česky a slovensky psané dílo více než dvacetičlenného kolektivu autorů, pracovníků Ústavu státu a práva ČSAV, Ústavu státu a práva SAV a kateder právních dějin bratislavské a pražské právnické fakulty je významným dokladem spolupráce českých a slovenských právních historiků. Rozsáhlostí tématu i způsobem zpracování je publikací, jakých je mezi výsledky kolektivní vědecké produkce u nás jen málo a v oblasti společenských věd patří k jednomu z největších. Rozsahem a hloubkou analýzy jednotlivých úseků jsou "Dejiny" dosud nejširším pokusem o celkovou marxistickou koncepci buržoazního státu a práva na našem území.

Náročné a rozsáhlé dílo si vyžádalo víceletou práci, kterou znesnadňovala skutečnost, že právněhistorických studií s dílčí tematikou z tohoto období je dosud málo. Některé oddíly jsou výsledkem původního bádání, vycházejícího ze studia archivních materiálů. Přitom příslušné archivní fondy novějšího období jsou zpřístupňovány teprve v posledních letech.

Mimořádné zásluhy o vydání kolektivního díla má užší redakční kruh, který se ujal úkolu zkoordinovat činnost mnoha autorů, zredigovat jednotlivé příspěvky, dbát o jednotnou koncepci a sestavit co nejucelenější výsledný elaborát.

Kolektivní dílo na 1229 stranách bylo vydáno ve dvou svazcích, každý zahrnuje jednu základní etapu periodizace našich dějin státu a práva za kapitalismu. Na počátku prvního svazku mohou čtenáři postrádat úvod nebo alespoň ediční poznámku u podobných děl obvyklou. Jejich účel částečně plní doslov zařazený na str. 619 an. druhého svazku. Obsahuje stručnou historii vzniku díla, informuje o postupu prací a dosti nepřehledně seznamuje s podíly jednotlivých autorů a redaktorů na celkové kolektivní práci. Úlohu úvodu mohou také s jistou výhradou suplovat záložky, jimiž jsou opatřeny oba svazky.

^{x)} V a n ě ě k, Dějiny státu a práva v Československu do r. 1945, Praha, Orbis I. vyd. 1964, II. vyd. 1970.

První svazek zahrnuje období od r.1848 do r.1918. Ve čtyřech kapitolách pojednává nejprve o revoluci v roce 1848 a nástupu reakce po ní. V další je popsána absolutistická ústavní cesta k dokončení hlavních buržoazních reforem pomocí dualismu. Třetí kapitola nese označení "Češi a Slováci v štátnom a právnom systéme dualistickej monarchie do nástupu imperializmu." Poslední je věnována závěrečným etapám tohoto období, státu a právu v době nástupu imperialismu a první světové války. V každé kapitole je charakterizována politická situace a státní aparát, zásahy státu do hospodářství a z oblasti právní je hodnoceno pracovní a sociální zákonodárství a jednotlivé judiciální obory, a to vždy paralelně v českých zemích a na Slovensku. Na konci svazku je připojen seznam literatury, uspořádaný podle oborů, odděleně pro českou a slovenskou problematiku.

Druhý svazek, venovaný období let 1918-1945 je zpracován podrobněji, má mnohem větší rozsah, i když v něm zahrnuté období je kratší než ve svazku prvním. Autorský kolektiv správně zaměřil větší pozornost na etapu buržoazní československé republiky, jejíž potřeba zkoumání je aktuálnější a naléhavější. Druhý svazek se člení také na čtyři kapitoly, číslováním navazuje na svazek první. Pátá kapitola pojednává o vzniku ČSR a boji o její charakter. Šestá o upevňování a dočasné stabilizaci vlády buržoazie. V následující kapitole je zachycen vývoj státu a práva u nás v období hospodářské krize a boj na obranu republiky a poslední zahrnuje období od Mnichova až do vítězství národní a demokratické revoluce. Připojený seznam literatury je rozdělen jednak chronologicky, jednak tématicky. Cennou přílohou druhého svazku jsou tabulky o personálním a politickém složení státních orgánů a některé statistické údaje důležité pro dějiny státu a práva, zpracované pro celé období kapitalismu a opatřené rovněž přehledem pramenů a literatury.

"Dejiny" najdou uplatnění v pedagogickém procesu zejména na právnických fakultách. Představují také příspěvek k dějinám dělnického hnutí u nás, zvláště pro soustavnou pozornost, kterou autoři věnovali politice KSČ a její kritice buržoazního státu a práva ČSR. Kolektivní dílo jistě bude též platnou pomůckou pracovníkům státní správy hledajícím poučení o dějinách státních orgánů a institucí za kapitalismu u nás. Je vítaným přínosem k poznání minulé etapy vývoje našeho státu a práva, neboť podává právnicky fundovaný, ucelený a systematický přehled této široké problematiky. Vzhledem k obtížím, před kterými autoři i redakční kolektiv stáli, je pochopitelné, že některé úseky nejsou propracovány do stejné hloubky jako jiné a lze doufat, že v dalším vydání budou odstraněny i některé drobnější mezery.

"Dejiny" mají i aktuální význam politický. Autorský kolektiv v nich zkoumá a odhaluje z důsledně marxistických pozic v jednotlivých vývo-

jových etapách pokrokové i reakční prvky v uspořádání a činnosti buržoazního státního aparátu i v poslání jeho právního řádu. Zvláště druhý svazek proto může být využit i na ideologické frontě boje proti buržoaznímu idealizování demokracie a proti zastírání protilidového charakteru naší první republiky, které mělo i u nás v nedávné době své zastánce.

Přes poměrně krátkou dobu od vydání druhého svazku se kolektivní dílo setkalo s příznivým ohlasem i v zahraničí, např. v Polské lidové republice.^{x)}

Ladislav Soukup

^{x)} Viz recenzi v Państwo i prawo, XVIII, 1973, sešit 1; Czasopismo prawno-historyczne XXV, 1973, sešit 1.